

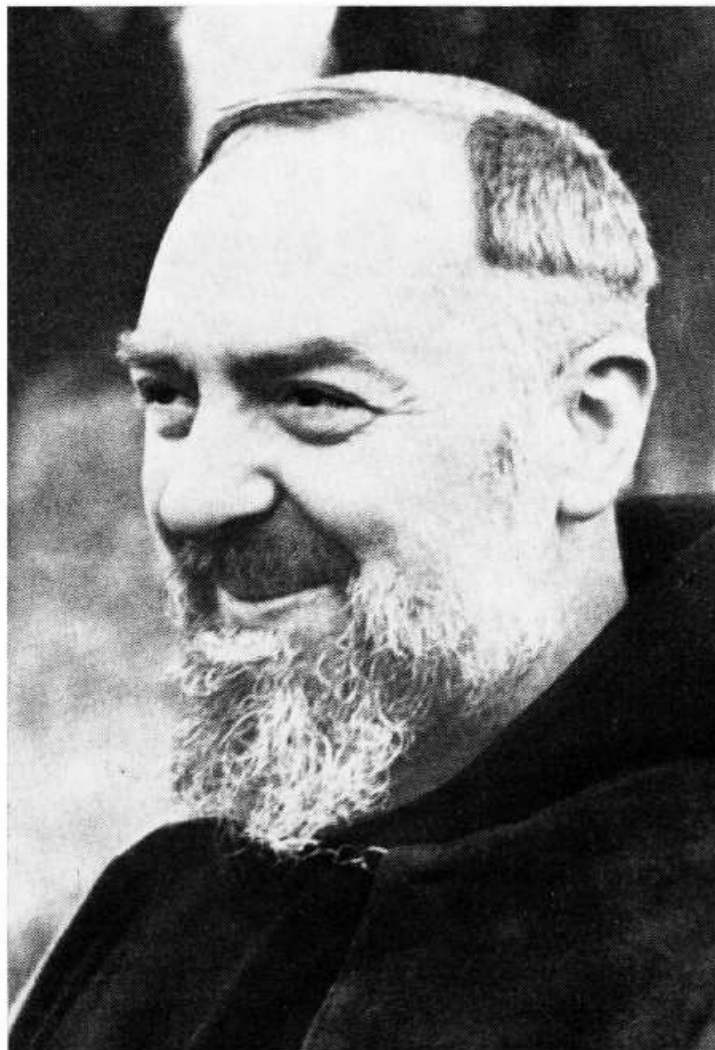
MAARJAMAA

EESTI KATOLIIKLASTE RINGKIRI

Nr. 3 (24)

XII aastakäik

Jaanipäev 1973

Pea meeles: kurjategija, kes tehtud halba häbeneb, seisab Jumalale lähemal kui aus inimene, kes häbeneb head teha.

Meil on endil küllalt vigu, mille kallal iriseda — miks siis venna omade kallal aega raisata?

Ainult vähehaaval annab Issand meile tunda, kes me oleme.

Hirm hättasattumise ees on hullem häda kui hättasattumine ise.

Jumalat teenime ainult siis kui me teenime teda nii nagu Tema tahab.

Kes hakkab armastama olgu valmis kannatama.

Jeesus ei tule iial ilma ristita, aga ka rist ei tule iial ilma Jeesuseta.

Õppige omi vigu vihkama, kuid rahuliku vihaga.

Raamatutes otsime Jumalat, palves leiame tema.

Padre Pio da Pietrelcina (1887-1968)
tegutses hinnatud pihi-isana peaaegu 60 aastat.

Endapihtimus on mulle alati suuri raskusi valmistanud ja ometi sooviksin sellest emotsionaalsest köidikust vabaneda. Aga enne oma probleemi esitamist tahaksin Teile selgitada mõne reaga oma usuelu keerdkäike.

Olen sündinud ja 20. aastani üles kasvanud luterlikus perekonnas. Siis sundis sõjakeeris kodumaalt lahkuma ja ma sattusin maale, kus oli palju katoliiklasi. Siin abiellusin katoliiklasega ja võtsin vastu katoliku usu puhtolude sunnil. Õigust öelda olin ma tol korral usu vahetamise suhtes kõigea nõusolevalt passiivne.

Ma sattusin aga väga katoliku usku praktiseerivasse perekonda ja hakkasin endise ja uue usu vastuoludes rabelema.

Luteri usk oli alateadlikult minu elu ja mõtlemisviisi mõjustanud ja jääb seda võibolla elulõpuni paratamatult mõjustama. Aastatega ja usuelu tihedamaks muutumisega olen küll vabane nud nii mõnedestki eelarvamustest ja hingehädadest kuid katoliku kombe kohase pihtimise ees tunnen nii füüsi list kui vaimset tõrget.

Pihtimuse kui päästva jõu vajalik kuses kristlase elus olen ma teadlik ja ma käin pihil korrapäraselt. Kuid minu hinge tagamaade läbiuuristamised sünnivad otseselt Jumala ja minu enda vahel.

Milleks on vajalik pihtimisel preestri kui vahekohtuniku juuresolek? Kas ei võiks pihtimus jääda isiklikuks kokku puuteks Jumalaga, kus me ennast temale avame ja teda kuulame? Ma arvan, et see on just moment kus me Jumalat ja iseennast tundma õpime.

Kuidas võib paturegistrit koostada ettekirjutatud küsimuslehe abil (mida enne pihtimist kirikupinkidele välja ja

gatakse)? See lihtsustab võibolla eneseanalüüsi, kuid jääb siiski üldsuse ek samileheks.

Kui Jumal oma armastust üldsusele jagab pole ometi tema armastus üldi ne, vaid väga isiklik, mis puudutab meid igäühte intiimsuseni.

Kiriklikust pihtimusest jääb mulle alati ebameeldiv rahulolematuse tunne nagu oleksin ma ainult moraalset kohustust täitnud kiriku vastu, põlvitades paenutanud oma eneseuhkust et mõneks ajaks vabaneda psühholoogilisest süükompleksist. Kuid pihtimuse eesmärk ei seisa kindlasti mitte paljas psühhoanalüüsis.

Lõppkokkuvõtteks tahaksin teada, kas võib kiriklikku pihtimust (preestri vahetalitusega) võrdväärselt kõrvutada otsese pihtimusega Jumalale?

Kas trükite minu kirja « Maarjamaa » veergudel osaliselt või täielikult, see jääb muidugi Teie otsustada. Arvan et pihtimuse probleemist on nii paljudki huvitatud, isegi need kes sündimisest saadik on katoliku usu mõtlemisviisiga läbi immutatud.

Minu kiri reedab kindlasti väga vähest usulist ettevalmistust, aga eks ole usus nagu teaduseski, et ühel inimesel jääb liiga palju leidmata, tundmata ja mõistmata.

L. J.

Toimetuselt

Katoliikliku meeleeparanduse - sakramendi kohta pole eesti keeles praegu mingisugust kirjandust saadaval. Püüame seda lünka hädapärast täita, pühendades lugejakirja vastamisele kogu käesoleva numbri.

ANDEKS ANDA VÕI KINNITADA

Elav Sõna

Sellesama esimese nädalapäeva õhtul, kui ukсед olid lukku pandud seal, kus jüngrid juutide kartusel koos olid, tuli Jeesus, astus nende keskele ja ütles neile:

Rahu olgu teiega!

Seda öelnud, näitas ta neile oma käsi ja külge. Jüngrid said rõõmsaks, et nad Issandat nägid. Jeesus ütles neile veelkord:

Rahu olgu teiega! Nagu Isa minu läkitas, nii läkitan ka mina teid!

Seda öelnud, puhus ta nende peale ja ütles neile:

Võtke vastu Püha Vaim!

kellele teie patud andeks annate, neile on nad andeks antud;

kellele te nad kinnitate, neile on nad kinnitatud.

Joh. 20, 19-23

Jeesus ei jäta oma jüngrid surseski, vaid tuleb hauast tagasi neid juhatama. Teda ei takista ei kaljusein ega uks, mille jüngrid on kartusest lukku pannud. Jah, teda ei takista isegi kõige suurem takistus: just see jüngrite kartlikkus, mis oli nad pakku ja peitu ajanud.

Jeesus ei tee etteheiteid, vaid soovib neile rahu ning näitab oma võidumärke kätes ja küljes. See teeb jüngrid jälle rõõmsaks: surnukspeetud Issand on tagasi tulnud, seisab ilmsi nende keskel!

Ent Jeesus ei ole tulnud selleks, et nähtaval kujul nende juurde jääda. Tema on oma maise tee aurikka lõpuni käinud; nüüd annab ta jüngritele edasi oma ülesande, oma Vaimu ja võimu. Jeesus saadab nad lukustatud pelgupaigast otse vaenlaste sekka, Jumala Riiki kuulutama, vaimustama ja inimeste pattude üle kohut mõistma. Ning oma Õpetaja kannatusteed kordama.

Ühe Jeesuse asemel hakkab nüüd terve tosin tema täisvolilisi saadikuid Jumala Riiki kuulutama.

Nad olid ka varem kuulutamas käinud, kuid nüüd on see hoopis midagi uut: ristilöödud Õpetaja läheb nüüd tagasi Isa ausse ja teeb senistest õpilastest õpetajad oma koguduse, ristikoguduse jaoks.

Jeesuse kogudust ei hoiata enam koos Õpetaja nähtav juuresolek, vaid tema nähtamatu Püha Vaim. Selle Vaimu

juhatusel usaldab Jeesus apostlite, suurelike inimeste kätte midagi, mida ei või keegi peale Jumala: patte andeks anda.

Kui Jeesus nägi nende usku, ütles ta halvatuks: « Mu poeg, sinu patud on sulle andeks antud! » (Mark. 2, 5) Nüüdsest peale mitte ainult ei tohi, vaid peavad seda tegema inimesed. Misugune kohutav vastutus, otsustada selle üle, kas kellelegi tema patud andeks anda!

Kuid veelgi suurem ja rängem on selle vastutuse teine pool: *kellele teie nad kinnitate, neile on nad kinnitatud.* Öelda, et keegi on nii patune et ei kõlba enam ristikoguduse liikmeks, on juba suur vastutus — ja nüüd ütleb Jeesus, et sel sõnal on tema enese sõna jõud! See, mis apostlid — kes jäävad ju ekslikeks inimesteks — maa peal « seovad », on « seotud » ka Jumala juures taevas (Matt. 18, 18).

Kui mõtleme sellele, et Jeesuse kogudus peab alatist sõda patu vastu, mõistame, miks on vaja niisugust võimu Tema koguduses; kui mõtleme inimeste nõrkusele, mõistame, miks on vaja Püha Vaimu abi selle võimu õigeks kasutamiseks: et ristikogudus võiks aegade lõpuni jääda Jeesuse sarnaseks, keda kiusati nagu kõiki inimesi, kuid kellele patt jäi võõraks (Heebr. 4, 15).

MEELEPARANDUSE SAKRAMENT

Alati aktuaalne

Tänapäeval kirjutatakse palju kuri-tegudest, süükompleksidest ja parimast teest, mis inimese neist vabastaks. Sisuliselt on tegemist sama asjaga, mida meie, kristlased, nimetame *patuks*. Mida teha, kui inimene jõuab äratundmisele, et ta on raskesti eksinud ja kurja teinud ning tahab seda kurja heaks teha, teda painavast süüst vabanda?

Leidub inimesi, kelle südametunnistus ei näi neid iial vaevavat; leidub teisi, kes surevad sõna otseses mõttes süümepiina ohvrina, kuid mõlemate puhul võib rääkida erandjuhtudest: iga terve ja normaalne inimene tahab aga elada « õieti » ja tema südametunnistus « vaevab » teda, kui ta selle kohustuse vastu patustab. See on niisiis üldinimlik probleem, igavesti aktuaalne.

« Pattu ei olegi! »

Mõned püüavad probleemi lahendada patu olematuks kuulutamise-ga. Järelemõtletjat ei pane see imestama: inimene, kes ei tunne Jumalat, ei saa ka pattu (selle kristlikus tähenduses) tunda — ja niisuguseid inimesi leidub küllalt. Vaevava südametunnistuse probleemi tunnevad aga nemadki ja see sunnib neid lahendust otsima.

Kõige lihtsam ongi siis patt olema-tuks kuulutada. Süümepiinast saab sel juhul « haiglane kompleks », mis takis-tab inimese « normaalset » ja « sotsiaalset » käitumist, tema « terveks-saamist ». Suur hulk psühhiaatreid seletab olukorda nii ja teeb oma parima, et patsienti veenda tema süütunde põh-jendamatuses.

Südametunnistus võib tõesti haige olla, nagu kõik, mis inimeses on — kuid ainult sel juhul võib kristlane niisuguse ravimeetodiga päri olla. Haigus-sest puutumatu südametunnistuse jaoks

pakub ta aga maailmale teist lahendust: Jeesuse oma.

Elu mõtte eitamine

Meie Looja tahab, et inimene armastaks Jumalat üle kõige ja oma ligimest nagu iseennast. See on maailma põhi-seadus. Kuid inimene on vaba seda täitma või täitmata jätma. Oma põhi-olemuselt ongi patt *inimese « ei » armastusele*.

Armastust mittearvestav mõte või tegu cemaldab inimest tema Loojast ja elusihist, mille Looja on talle sead-nud. Isikliku saatuse seisukohast on patt seega võõrdumine iseenesest, elu mõtte eitamine, samm isikliku kängu-mise suunas.

Patt pole « eraasi »

Kuid patul on veel teinegi, mitte vähem tähtis pale: ühiskondlik. Ei ole nii salajast mõttepattu, mis sünniks « ainult minu ja Jumala vahel », mis « ei puutu kellesegi peale minu ja Jumala. » Patt Jumala, mu enese või ligimese vastu on samas ka võlg kogu kosmose vastu. See, kes hülgab maailma armastuse-põhiseaduse ja seab selle ase-mele « eraseadusena » egoismi, eitab elu mõtet, mille Looja maailmale andis. Tema tahtel oleneme kõik üks-tei-sest, iga üksiku eksisamm pidurdab inimkonna arenemist Looja seatud ühi-se sihi suunas. Egoism võib olla kol-lektiivne, marurahvuslus, parteipoliiti-ka või vallutussõda võivad edukad olla, kuid see ei muuda asja. Kes teenimise asemel allutama ja vallutama hakkab, on elu vaenlane, teeb pattu.

« Pühade kogudus »

Ristikogudust võib õigusega nimeta-da « patuste kirikuks » selles mõttes, et me kõik, tema liikmed, oleme pattu teinud: Jeesuse kirikus pole kedagi, kes oleks päris patuta elanud.

Kuid nagu iga nimetus, väljendab ka « patuste kirik » ainult üht külge Kristuse kiriku olemusest — ja kindlasti mitte kõige tähtsat.

Jeesus vallandas uhiuue liikumise inimese täiuslikkuse suunas. Tema kiriku kutsumuseks on kõigepealt edasi liikuda selles suunas. Meeleparandus, mida Jeesus nõuab, on oluliselt pilgu pööramine Jumala poole. Patust pöördumine, selja pööramine halvale pole rohkem kui meeleparanduse ettevalmistav aste.

Kristuse kogudus on seega oluliselt « pühade kogudus », nende ühendus, keda Jumala kutse on patust pööranud, puhastanud ja täiuslikkuse teele seadnud. Jumal on nad sellele elule pühitsenud ja nad püüavad ka ise « püha » elu elada. Nende elus pole enam paika patul, nende koguduses pole paika patusel. *Kas te ei tea, et natuke haputaignat teeb kogu taigna hapuks? Pühkige vana haputaigen välja, et te oleksite uus taigen!* (1 Kor. 5, 6).

« Kirikuvanne »

Meie, Maarjamaa kristlased, võlgne me oma usklikele eelkäijatele oivaliselt tabavaid sõnaleiutusi nagu *armulaud*, *abielu* ja *ristiinimene*. Kuid kõigele ei ole nad veel sobivat nime leidnud, meilegi on ülesandeid jäänud. Nii tarvivad eestlased ladinakeelse *excommunicatio* vastena tavaliselt sõna *kirikuvanne*, mida ei saa kuidagi õigustada.

Ladina *ex* tähendab *välja*, *ära*, ja *communicatio* — *ühendus*; tähttähesel tõlkides saaksime niisiis *väljaarvamine*, kusjuures on vaja teada, et see käib sakramendi-osadusest väljaarvamise kohta: ekskommunitseeritud liiget ei võta kogudus armulauale, laulatusele ega haigete salvimisele. Pihile muidugi, aga sellest veidi hiljem, sest ekskommunikatsioonist rääkides on põhjust natuke kaugemalt alustada.

Kogudus kutsub alati

Kiriku liikmeks saab inimene ainult siis kui ta suudab koguduse ees tõestada, et ta püüab paremuse poole, olles

patule selja pööranud. Piduliku ja avaliku ristimistalitusega võtab kogudus ta siis vastu, annab talle Jumala voliga tema patud andeks. Kui pöördunust aga uuesti patustaja saab?

Sel silmapilgul ja sel määral, mil ristitud inimene Jeesusele « ei » ütleb, lahutab ta enese Kristusest ja tema kogudusest. Selle sammuga on ta end ise « välja arvanud » osadusest nendega, kes Jeesuse näidatud teel edasi sammuvad.

Niisugune sündmus ei saa neid aga ükskõikseks jätta, vaid nad teevad kõik, mis nende võimuses, et päästa oma venda, kes on ekslikult hüljanud Lunastaja ja valinud tee, mis viib kurjusse ja hukatusse.

Mõnikord osutub aga vajalikuks seda olukorda asjaosalisele ja välisilmale ka ametlikult teatavaks teha. Patt võib ju inimese nii pimestada või nii jultunuks teha, et ta kuulutab enda ise « õigemaks kristlaseks » teistest ja oma halvad teod « kristlikumateks » kui tõeliste head.

Jeesus andis apostlitele võimu niisuguse patu « kinnitamiseks », avaliku patustaja üle kohtumõistmiseks (vrd. lk. 31). Nad võivad halvale teele asunud vennale öelda, kus ta tegelikult asub. Seda tehes ei *pane* nad teda aga *vande alla*, nagu meil öeldakse, vaid teevad talle « Jumala vande all asumise » ainult teatavaks. Väljendus *kirikupõlu alla panema* annab asjast ehk veelgi ekslikuma pildi: kristlik kogudus ei tohi ju ühtegi inimest põlata. Kui ta seda teeks, toimiks ta Jeesuse suure käsu vastu. Ka *kogudusest väljaheitmine* ei ole asjakohane väljendus: sakramendi-osadusest väljaarvamise sihiks on ometi patustaja meeleparandus ja tagasipöördumine. Nii nagu kogudus ta ükskord ristimise kaudu vastu võttis, on ta valmis teda jälle vastu võtma — erilise piduliku talituse kaudu, mille nimeks on *meeleparanduse sakrament*.

Vana kiriku karmus

Ristikoguduse esimestel sajanditel talitas suur osa kirikust meie arusaamise

järele väga karmilt patustaja tagasivõtmisel koguduse liikmeks: seda peeti lubatavaks ainult kord elus. Kui üks ristitu veel teinegi kord raskesse pattu langes, ei võetud teda enam kogudusse tagasi. Seda ainukordset meelearanduse võimalust kutsuti siis ka « viimaseks planguks pärast laevahukku ».

Aja jooksul leiti siiski, et on õigem patukahetsejale *seitsekümmend korda seitse korda* (vrd. Matt. 18, 22) andeks anda. Ka on palju muutunud patustaja lepitamistalituse välised vormid, kuid mitte peanõue: kogudusse tagasitulija meelearandus peab olema siiras.

Mõte ja nimi

Kolm esimest sajandit rääkis ristikogudus peamiselt kreeka keelt. Kreekas on tänapäevalgi veel meelearanduse-sakramendi nimeks Piiblist tuntud *metanoia* — tähttähelises tõlkes *meelemuutus*.

Meie *piht* ei salga oma saksa päritolu ega anna eestlase kõrvale õigupoolest mingit pilti sellest, mida see toiming õieti tähendab. Saksa keeles oli selle sõna algtäheanduseks *ülestunmistamine* ja selles mõttes tarvitame teda meiegi.

16. sajandil tarvitati Lõuna-Eestis nimetust «andisandmene» (nn. Völckeri tekst, vrd. «Maarjamaa» nr. 23, lk. 20j). Tõenäoliselt rääkis ka 1585.a. katekismus *andeksandmise sakramendist*, missugune nimi väljendab lepitussakramendi iseloomu palju paremini kui meie praegune *piht*.

« Usu vahetamine »

Ka selle eesti keeles tihti tarvitatava väljenduse juures peame veidi peatuma. Kas kristlane, kes astub teise kristliku kiriku liikmeks, vahetab *usku* või ainult *kirikut*?

Väga vähestel eestlastel on olnud juhust elada pikemat aega muhamedivõi budausuliste keskel. Ent alles üleminekute puhul nagu buda usust ristiusku saab selgeks, et sõna « usuvahetus » võib tähendada midagi oluliselt erinevat sellest, mis sünnib üleminekul ühest kristlikust kirikust teise.

Meelearanduse vajalikkuse asjus on suurem osa kristlikke kirikuid peajoonetes samal seisukohal mis katoliku kirik, kelle õpetusest meie siin kõneleme: kes tahab kristliku koguduse liige olla, peab loobuma patust ja käituma Kristuse eeskujul. Kuid koguduste tegelikus elus ja kommetes avaldub see tõekspidamine erinevalt. Katoliiklikes kirikutes (rooma- ja kreeka-) seisab piht samaväärse sakramendina ristimise, armulaua ja teiste kõrval, protestantlikes aga mitte.

« Katoliku kombe järele »

Rooma-katoliku kirik õpetab, et Kristus on kirikule andnud meelearanduse-sakramendi, milles raskesse pattu langenud ristitu võib oma süü Jumalalt andeks saada, kui ta on tõsiselt otsustanud patu heaks teha ja meelt parandada.

Patukahetsejalt nõuab kirik, et ta tunnistaks oma patud suuliselt üles. Pihti kuulaval vaimulikul lasub suur vastutus: otsustada, kas patukahetseja meelsus lubab andeks anda või mitte, ning selgitada, mis määral ta peab oma patte heaks tegema.

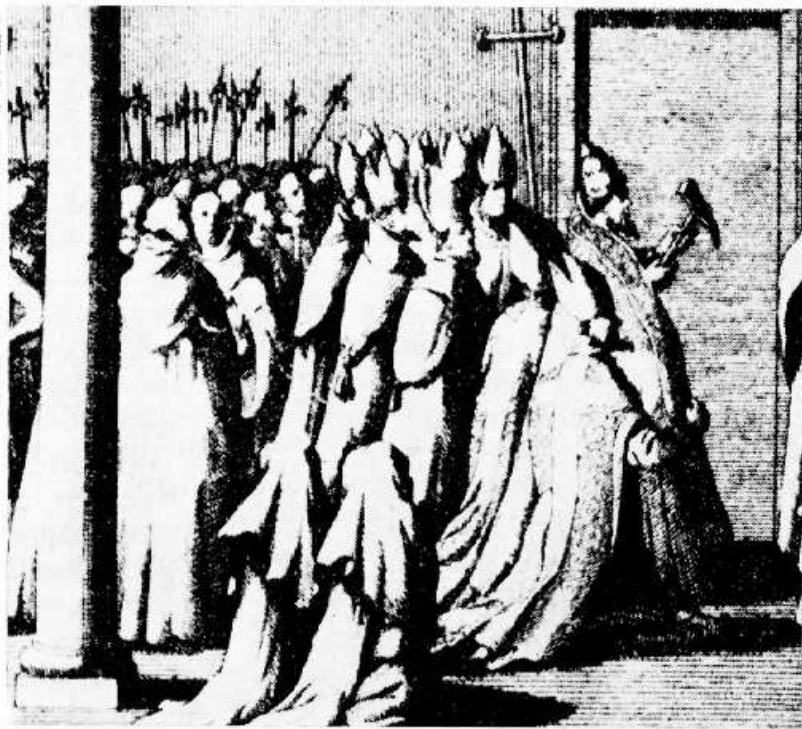
« Isiklikult Jumalaga »

Pihilkäik, nagu kirik seda soovib, on võrreldav arstitõendiga. Kirik tahab, et patukahetseja tuleks pihile alles pärast seda, kui ta on palves Jumala ees isiklikule selgusele jõudnud, et ta kahetseb kurja ja tahab head teha. Niisugusel juhul võib vaimulik ta « terveks tunnistada ».

Kui pihiline selle ettevalmistuseta tuleb, püüab vaimulik teda aidata, kuid mõnikord peab ta patustaja koju saatma kinnitusega, et ta ei ole veel meelt muutnud.

Õieti polegi ju pihil küsimus patust, vaid hoopis *meelsusest*, mis paneb patustama. Halb tegu on küündimatu meelsuse väline märk; patu andeksandmine üksi « parandaks meie minevikku », kuid ei aitaks meid edasi. Meelearanduse-sakrament taotleb aga oluliselt just sisemise hoiaku muutumist — ja selleni võib patune jõuda ainult

Vana Testamendi eeskujul peetavad kristlikud juubeliaastad taotlevad usuelu uuendamist ja süvendamist erakordsete ürituste varal, mille hulgas on seisnud aukohal Rooma-palverännak ja selle puhul saadavad indulgentsid. « Püha ukse » avamistalitus paavst Bonifacius VIII poolt esimesel juubeliaastal 1300 (meie pilt) sümboliseerib selle erilise armu-aja algust. Äsjasel nelipühihommikul kuulutas paavst Paulus VI välja Püha aasta 1975.

« ...juubeliaasta sihiks seame inimese uuendamise ja tema lepitamise Jumalaga, mis peavad sündima hinge sügavuses, sisemises pühamus, kus südametunnistus peab vastama pöördumis-kutsele Pühakirja metanoia mõttes usu ja meele muutuse läbi (vrd. Mark. 1, 15), ning samuti täiusliku ligimesearmastuse poole püüdmise kutsele ».

Paulus VI (31. mail 1973)

Jumala armu abiga, isiklikus kahekõnes Jumalaga. Niisugune on katoliiklik õpetus. Kiriklik pihitalitus ei saa üial asendada isiklikku pöördumist, vaid eeldab seda. Nii ei saa ka rääkida nende « võrdväärsest ». Kuivõrd tähtsaks peab Kirik just seda sisemist pöördumist, nähtub tema õpetuse sellest osast, mis ütleb selgesti, et patud on andeks antud sel silmapilgul, mil ristitu oma sisimas Jumala käest andeks palub ja temale meelesparandust töötab.

Aga milleks siis veel

« vahekohtunik »?

Kui Jeesus andis kiriku juhtidele patude andeksandmise või kinnitamise voli (Joh. 20, 23), ei kõneldud ta muust põhjendusest peale Tema töö jätkamise. Pihitamine vaimulikule on aga selgesti Jeesuse tahtmine: sellepärast sisaldab siiras Jumalale antud meelesparanduse-töötus ka pihilemineku töö-

tuse, olgugi et äsjane patustaja kuulub siis juba andekssaanute kilda ja võiks sellisena kasvõi otsekohe armulauale minna.

Mitmesugustel põhjustel näib patude ülestunnistamine « teisele inimesele » palju raskemana kui Jumalale. Nii kerkib ikka ja jälle küsimus: miks? Selleks võib muidugi anda lisapõhjust ka teadaolevate pihi-isade inimlik kvaliteet.

Kakskümmend sajandit kristlikku elukogemust ja järelemõtlemist tunnistab selgesti niisuguse « vahekohtuniku » tähtsust.

Jumal ja kogudus

Jumalast kuuleme inimeste kaudu, alles nende vahendusel võime usklikeks saada. Osa tänu usuarmu eest võlgne me niisiis kogudusele. Ent ristikoguduse kuulutustöö ei seisa sugugi mitte ainult sõnalise kuulutuse edasiandmi-

ses: tema peamiseks « jutluseks » on tema eluviis — armastus, abivalmidus jne. Seda nõuab Jeesus ja Kirik kõigilt liikmeilt. Kogudusele ei saa seega ükskõik olla, kuidas tema liikmed elavad: nende heated on tema rõõm ja uhkus, nende pahed — tema mure ja häbi. Patt Jumala tahtmise vastu on alati patt ka koguduse vastu ning nõuab leppimist ka temaga. Vanasti toimus see leppimine siis mõnel pool ka terve koguduse osavõtul kirikus ja avaliku patukahetsusega.

Eneseanalüüs

Igapäevane kogemus õpetab, et me võime kurjasti eksida isegi seal, kus arvame, et « kõik on korras ». Silmapilguke tähelepanematust hoiatussildi kohal võib põhjustada õnnetuse, kus kaotab elu mitu inimest. Samuti võime eksida oma pattude raskuse, meelega-randuse siiruse ja sobiva heakstege-mise mooduse suhtes. Vaimuliku selleks koolitatud silm osutub tihti suureks abiks iseenese põhjalikumal tundmaõppimisel. Sellepärast tuleb ka soovitada « oma » pihiisa otsimist ja temale truuskäämist. Vaimulik, kes tunneb ja jälgib koos meiega meie usulise arene-mise rada, on võrreldav perekonna-arstiga.

Alandlikkus

Vaimuliku elu õpetajad näevad ei-sõna ja seega patumeelsuse juurt *uhkuses*. Uhkusele diametraalselt vastu-pidise voores nimi on *alandlikkus*. See ei tähenda mitte tuima ülekohtu talumist, nagu insinueerivad usu vas-tased, vaid oma olukorra erapooletut hindamist.

Kui me peame oma patud « sõnadesse panema », valime hoolega — oi kui hoolega! — sõnu, et end mitte rohke-mas süüdistada kui vaja, et « end mitte halba valgusse seada ». Samas aga nõuab ausus, et me ei teeskleks. Selles dialoogis, mille põhjuseks on sõ-nalise enesesüüdistuse vajadus, selgu-vad meie mõtted, motiivid ja tee tule-

vikku. Ning kasvab alandlikkus, pare-ma meelsuse pant.

Paturegister

Kirik kohustab pihtima ainult ras-keid patte — tähtsas asjas teadlikult ja tahtlikult toimunud üleastumisi ar-mastuse-käsu vastu. Pole vaja, et patt oleks avalik: salajane viha ligimese vastu võib olla tegu, mis lahutab Kris-tusest ja kogudusest.

Vaimselt täiskasvanud kristlasele ei valmista erilist raskust raskeid eksi-samme ära tunda ning neid lühidalt ja siiski nii selgesti pihtida, et pihi-isa võib ta « terveks tunnista » ilma et tal oleks vaja lisaküsimusi esitada.

Pahatihti esineb meie vaimsel kas-vamisel aga takistusi ja puudusi, nii et sageli pole kerge kindlaks teha, mis määral teatud tegu väljendab « rikutud meelsust », on « raske patt ». Samuti näeme, et sagenevad pisemad eksisam-mud on usu elu leigemaks muutumise märgid ja nõuavad vastuabinõusid, ol-gugi et ei saa veel kõnelda « raskest patust ».

Mitmesugustele vajadustele vastutu-lemiseks on koostatud « patutundmise aabitsaid ». Nende tarvitamine pole kel-lelegi sunduslik, küll aga mõnelgi eri-juhul kasulik, näiteks kergesti unusta-vate või väsinud isikute puhul.

Korrapärane piht?

Paljud mittekatoliiklased usuvad, et katoliiklased *peavad* pihil käima. Tegelikult käib aga tänapäeval vist kau-gelt suurem osa pihil täiesti oma ära-nagemise järgi ja küllap ka ilma et neil seda tingimata vaja oleks, s.t. ilma et neil oleks raskeid patte pihtida. Oma reeglipärast pihilkäimist õigustavad nad sellega, et nad tahavad alandlikuks jääda ja end avalikult patusteks tun-nistada.

Kirik soovitab vähemate pattude pih-timist, kui see sünnib kristliku meel-suse süvendamiseks, kuid hoiatab ka ohu eest, et sellest ei saaks « harjumus-lik », pinnapealne kombetäitmine.

Patukustutus

Kuidas tahaksime oma halbu tegusid olematuks teha! Et nad oleksid « kustutatud », nii et neist ei jääks jälgegi! Kahjuks ei täida isegi mitte Jeesus seda nii inimlikku unistust: ta annab küll kahetseja patud *andeks*, kuid ei *kustuta* neid. Patt on osa ajaloost, « läheb ajalukku »; teda saab niisama vähe « tagasi võtta » kui hääd või moraalselt ükskõiksena näivat tegu.

Vist ainult eestikeelsetes entsüklopeediate kummitab edasi sõna *patukustutus*. Kutsutud ja seatud « teadusemehed » (eranditult mitte-katoliiklased) väidavad, et katoliku kirik andvat seda raha eest ja koguni kirjalikult!

Asja paremaks mõistmiseks peame jällegi alustama natuke kaugemalt, kuid juba siin sobib tuua tsitaat piiskop Eduardi poolt välja antud katekismusest (Tallinn 1931, lk. 86): « Etteheidde, et Kirik meile patukaristusest vabastamisega (indulgents) tehtud patud või isegi tulevased patud andeks andvat, või et patukaristusest vabastamist raha eest müüvat, on teadmatuse tundemärk või laim. »

Süü ja karistus

Oletagem, et üks vähe edukas kirurg lõmastab kadedusest oma kuulsa kolleegi käe, tunneb aga siis oma teo ees õudust ja palub andeks.

Vigastatu võib vastata mitut moodi. Ta võib süü andeks anda, kuid siiski karistust nõuda — kas eluaegset ülevalpidamist või ka vanglakaristust, mille eesmärgiks on muuseas kuritegevuse piiramine karistuse ähvardusega.

Ent mida süüdlane ka ei teeks: kätt ei saa ta tagasi anda, samuti mitte aidata neid, kelle elu osav kirurg oleks võinud päästa. Nende ees jääb ta süüdlaseks ka siis kui kadeduse otsene ohver talle isiklikult kõik andeks annab.

Süüdlane võib niisiis ainult osa süüst andeks saada ning ainult osa tehtud kahjust heaks teha.

Karistada võib mitmel põhjusel ja mitut moodi. Kui karistaja vihkab süüdlast ja tahab talle kurja kurjaga kätte maksta, võib kõnelda « tasuka-

ristusest ». Kui ta aga kaebealusele ainult sellepärast trahvi määrab, et see end parandaks, on tegemist « ravikaristusega ». Enesest mõista seisab riistusk süüdlase parandamist taotleva karistusviisi poolel.

Jumal karistab

Meie eneste pattude puhul meeldiks meile armuline, teiste inimeste pattude puhul aga karm Jumal. Tihti võib kuulda väljendusi nagu: « Kui oleks olemas üks õiglane Jumal, siis ei laseks ta seda sündida! » Ning inimesed kuulutavad Jumala « ebaõiglaseks » või hoopis olematuks — kuna ta ei tee seda, mida nemad õigeks peavad...

Savi võib ju pottsepale vastu vaielda, kuid see ei muuda nende suhet; nii jääb ka Jumala õiglus meie omast erinevaks nagu erinevad taevast ja maa. Jeesus ei kuuluta « mugavat » Jumalat, kes teeks aina *meie* tahtmist, vaid Isa, kes õpetab õigust tegema ja karistab üleastujaid.

Jumal, kes karistab? Paljud tänapäeva inimesed ei kõhkle karistust « eba-inimlikuks », « viljatuks » jne. kuulutama. Nagu *patt* ja *süü*, nii on nende meelest ka *karistus* ja *trahv* ainult « igandid », mida « moodne » inimene peaks « häbenema ». Olgugi et ükski riik pole tänini karistusteta läbi saanud.

Ent Pühakirja selge sõna ei jäta kahtlust: « Issand karistab meid, et meid koos maailmaga hukka ei mõistetaks » (1 Kor. 11, 32). Siit leiame ka Jumala karistuste mõtte. Millal ja mis viisil ta karistab ei ole aga meie otsustada.

Aga põrgu, igavene hukkamõist? Vaba olemusena võib inimene nii läbini kuri olla, et « ravikaristusel » pole enam mõtet. Sealjuures ei saa aga unustada, et absoluutse karistuse ähvardus Jumala poolt on olnud ja jääb paljudele tõhusaks « ravivahendiks ». Muidugi mõista ei ole ükski surveabinõu kunagi kellelegi meeldinud ja Jumalalegi on tema « ähvardust » ette heidetud. Kuid kas pole tänamatuse tipp, sellele etteheiteid teha, kes ähvardusega meie elu päästab?

Heaks teha

Kristlikul pihil võib patukahetseja oma süü Jumalalt andeks saada. Kuidas jääb aga karistusega?

Jumal võib kahetsejale koos süüga muidugi ka kogu võlgnetava karistuse kinkida. Kirik usub, et ta seda tavaliselt ei tee ja et inimene peab oma patu tagajärgede heakstegemisega selle eest hoolitsema, et ta karistuse alla ei langeks. Sellepärast nõuab pihi-isa ka patustajalt temale jõukohast kahju heakstegemist. See sünnib kõigi kahjukanatajate huvides, patustaja ise kaasa arvatud: patuga on ta ju teinud halba mitte ainult Jumala ja kaasainimeste, vaid ka iseenese vastu, takistades ennast ja teisi elusihhi saavutamisel. Kuriteo tagajärjed kestavad ju edasi ka siis kui tegija on kahetsenud. Nende tagajärgede heakstegemist — mida nimetatakse tavaliselt karistuseks — nõuab temalt õiglus.

Pubastustuli

Vana kirik nõudis oma pattulangenud liikmeilt aastate pikkust avalikku patukahetsust, enne kui nad jälle täieõiguslikeks koguduse liikmeiks vastu võeti. Mõned surid aga kaua enne seda. Mis pidi neist saama? Ja üldse: mis pidi saama inimesest, kes oli siin maa peal asunud kristliku täiuslikkuse teele, kuid polnud oma surmani veel kuigi kaugele jõudnud?

Jeesus ei olnud otseselt kõnelnud sellest, mis nendega juhtub, küll aga eelseisvast kohtupäevast. Juudid olid aga juba enne Jeesuse tulekut uskunud, et maapealne kogudus saab siinsest elust lahkunuid eestpalve kaudu aidata (2 Makk. 12, 42-46). Kristlased, kes teadsid, et Jumala palge ette ei pääse « midagi, mis ei ole puhas » (Ilm. 21, 27), palvetasid algusest peale samuti oma lahkunud vendade eest.

Meeleldi tahaksime teada lähematäpsemat inimese saatuse kohta pärast surma, kuid Jumal ei ole meile sellest palju ilmutanud ja ka Kirik ei ütle rohkem, kui et Jumal võib püha elu elanud inimesi otsekohe pärast surma

enese juurde võtta, vähem täiuslikke aga veel pärast surmagi « puhastada ».

Meie *pubastustuli* on jälle üks Saksast (ja jälle õnnetult) laenatud sõna. Tema esimese osa vastu pole küll midagi öelda, kuid « tulest » pole Kiriku õpetuses juttu. Teoloogiliselt võttes on koguni vähe tõenäoline, et sel meie viimisel « puhastusel » tulega tegemist oleks. Väljenduse piltlikkust ei saa aga eitada.

Nüüd siis võime asuda nonde kuulsa « patukustutuskirjade » juurde, mis ei kustuta üldse pattu, vaid hoopis *karistust*.

Indulgents

Selleks et süvendada usklikke sisemist pöördumist ja õhutada neid headele tegudele, annab Kirik teatud tingimustel indulgentse, « patukaristuse leevendusi ». Esimeseks tingimuseks on meeleparandus: indulgenti võib taotleda ainult see, kes on oma patud siiralt pihtinud. Teiseks tingimuseks tehakse, et indulgenti taotleja sooritaks Kiriku poolt nõuetava hea teo, näiteks palverännaku, teatava kiriku küllastamise, õnnistatud medali kandmise, palve jne.

Indulgentsi-õpetuse pärast on Kirikule palju etteheiteid tehtud, kusjuures pole unustatud kuritarvitustele osutamast. Muidugi mõista võib inimene ka häid asju kurjasti tarvitada ja indulgenti ei saa siin erandiks jääda. Kuid nende pea-eesmärk — isikliku usuelu õhutamine — on kindlasti hea ja kasulik. Mida oleks ette heita hoiukasale, mis lubab säästjaile preemiat? Indulgentside andmist võib sellega võrrelda: neile, kes on valmis isiklikku vagadust edendavaid samme astuma, lubab Kirik oma « heade tegude varandusest » patukaristuse vähendamist.

Kiriku varakamber

Pahatihti kuuleme, et Kirik « kuhjavad enesele maiseid varandusi », aruharva aga Kiriku tõelistest varandustest: head teod.

Muidugi juhtub, et mõni Kiriku liige patustab mammona kogumisega, kuid

see on ilmne eksisamm, mida pole kunagi teinud *kogu* Kirik, ka pole see iial Kiriku sihiks olnud. Head teha on seevastu ristikoguduse peamiseks eesmärgiks ja ükski aus inimene ei saa eitada seda tohutut head, mida Kristuse nimel on tehtud. Need head teod on Kiriku tõeline varandus.

Indulgentside kohta on eesti keeles nii palju paikapidamatut kirjutatud, et seda ei saa siin üksikult arutama hakata. Meil oli vaja seda küsimust aga puudutada, kuna indulgentse on esitatud vahendina, millega saavat meelega parandusest ja pihisakramendist « mööda hiilida ». Niisugune insinuatsioon pöörab, nagu nägime, asjad pea peale. Siinkohal olgu siiski mainitud, et ei pea paika a. 1971 Tallinnas ilmunud entsüklopeedia väide nagu saaks indulgentse raha eest osta. Väitel on niipalju tõepõhja, et neid minevikus tõesti raha eest müüdi. Teoloogilisest seisukohast lähtudes tuleb ju ka õiges meelsuses annetatud rahaohvrit heaks teoks nimetada, kuid ilmselt on siin ka väärtarvitamise oht suurem ja sellepärast lõpetas Kirik selle mooduse kasutamise.

Piht ja psühhoanalüüs

Seniöeldu põhjal tohiks selge olla, et pihi ülesandeks pole « mõneks ajaks vabastada psühholoogilisest süükompleksist ». Need inimesed, kes kannatavad selgelt haiglaste süükomplekside all, millel pole halbade tegudega nähtavat sidet, ei kuulu pihitooli, vaid psühhiaatri kõnetundi.

Selge piiri tõmbamine pihi ja psühhiaatria vahele pole siiski kerge ülesanne. Tegelikult on pihi-isad pikki aastasadu täitnud ka psühhiaatri ülesandeid ja teevad seda veelgi, sest eriarste leidub vähe, nende meetod nõuab pikka aega ja suuri kulusid. Kaugelt suurem osa abivajajatest ei saa seda enesele lubada ja paljud pöörduvad oma hädas vaimuliku poole. Kes suudaks mõõta kõigi nende miljonite psühhopaatide tänu, kes on pihis ainukese võimaliku ravi leidnud! Seika, et Kirik

saadab pisimassegi kolkasse moraalteoloogilise eriharidusega mehe, ei ole selles suhtes kerge üle hinnata.

Pihi-isa pole siiski psühhiaater ja sellepärast püüab ta hädalisi vastavale ravile saata. Nagu öeldud, osutub see tänapäevalgi veel pahatihti võimatuks ja vaimulikule tuleb aidata oma kogemuste-teadmiste piires. Kergematel juhtudel võib juba häda kannatlik ära kuulamine suureks abiks olla; kogenud pihi-isad on aga tihti suutnud ka raskeimate puhul abi pakkuda.

Näib, et mõned pihi-isad (näiteks tuntud Padre Pio) on saanud Jumalalt erilise armu kehaliste ja vaimsete hädade ravimiseks; on teada väga palju juhte, kus inimesed pärast pihti terveks said.

Neid erakordseid vaimulikke pole aga kuigi palju; praeguses olukorras soovitab Kirik kogemus igale pihi-isale koostööd tubli *kristliku* psühhiaatriga, kelle hoolde võiks usaldada ilmselt haiged inimesed. Alguses öeldut silmas pidades ei ole vist vaja selgitada, miks Kirik ei saada oma lapsi *ateistlike* psühhiaatrite juurde: ilmselt ei saa juttu olla psühhiaatria kui niisuguse alahindamisest.

« Hea » piht

Küsigem lõpuks: kuidas näeks siis välja üks « hea piht »?

Kõigepealt peab patustaja jõudma isikliku meelega paranduseni Jumala ees, oma armastuse uuendamiseni Tema vastu. Selle märgiks on siis nii selge ülestunnistus (mis ei tarvitse sugugi kerge olla!) pihi-isale, et sellel ei ole vaja lisaküsimusi esitada — patukahetseja ettepanek tehtud kurja hüvitamiseks kaasa arvatud. Siis võib pihi-isa ta kohe koguduse täisõiguslike liikmete hulka tagasi võtta ning valu asemel asub rõõm meelega parandaja südamesse.

Meie «usuelu keerdkäigud» ja Vaenlase viha teevad niisuguse « hea pihi » toimetulekuks tuhat takistust, kuid Jumal tahab, et me neist üle saame.

Vello Salo

51. TAAVETI LAUL

Jumal, ole mulle armuline oma heldust mööda,
pühi mu üleastumised oma rohkelt halastust mööda.
Loputa mind hästi mu ülekohtust
ja puhasta mind mu patust,
sest mina tunnen oma üleastumisi
ja minu patt on mu ees alati.
Sinu vastu üksnes olen ma patustanud
ja olen teinud seda, mis su silma ees paha,
et sa oleksid õige oma rääkimises,
selge oma kohtumõistmises.

Vaata, ülekohtus olen ma sünnitatud
ja patust olen mu ema mu saanud.
Vaata, sa soovid tõe, mis südame põhjas,
ja sa teatad mulle salajas tarkust.
Puhasta mind patust iisopiga, et ma puhtaks saaksin;
loputa mind, et ma läheksin valgemaks kui lumi.
Kuuluta mulle õnne ja rõõmu,
nii et ilutsevad mu luud-kondid, mis sa oled lõhki liitsunud.
Varja oma pale mu pattude eest
ja pühi ära kõik mu ülekohtud.
Puhas süda loo minule, Jumal,
ja uuenda kindel vaim mu sees.
Ära viska mind ära oma palge eest
ja ära võta mult oma püha vaimu.
Anna mulle tagasi oma avituse õnn,
ja lahke vaim toetagu mind.

Ma tahan sinu teid õpetada üleastujaile,
nii et patused su poole pööravad.
Oh Jumal, mu avituse Jumal, päästa mind veresüüst,
siis mu keel hõiskab su õigusest.
Issand, ava mu huuled,
siis annab mu suu teada su kiidetavust;
sest tapaohvrid ei soovi sina — muidu ma annaksin neid;
põletamisohvrit ei ole sul head meelt.
Jumala ohvrid on murtud vaim;
murtud ja lõhkilitsunud südant ei pane sa mikski, Jumal.

Tee head oma heas meeles Siionile;
ehita Jeruusalemma müürid.
Siis sa soovid õiguse ohvrid,
(põletamis- ja täisohvrit);
siis tuuakse härilmullikaid su altari peale.